

**Raqamli texnologiyalar asosida talabalarning mustaqil ta'lim
faoliyatini rivojlantirish: imkoniyatlar va muammolar**

Sobirova Yodgoroy Yuldashboy qizi

Andijon viloyati Xo'jaobod tumani 13-maktab ingliz tili o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini rivojlantirishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. Bugungi kunda ta'lim tizimida internet platformalari, onlayn kutubxonalar, mobil ilovalar, virtual laboratoriyalar hamda sun'iy intellekt asosidagi dasturlar keng qo'llanilmoqda. Ularning barchasi talabalarga mustaqil bilim olish, izlanish olib boorish, yangi g'oyalarni yaratish va amaliy faoliyatda qo'llash uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalarning samarali qo'llanilishi ma'lum shart-sharoitlarni talab qiladi. Jumladan, texnik infratuzilmaning emasligi, internet tezligining pastligi, talabalarning axborot madaniyati va raqamli savodxonligi yetarlicha shakllanmaganligi, shuningdek, o'qituvchilarning metodik tayyorgarlik darajasi kabi muammolar ta'lim jarayonida sezilarli to'siq bo'lib turibdi.

Kalit so'zlar: raqamli texnologiyalar, mustaqil ta'lim, axborot madaniyati, raqamli savodxonlik, ta'lim sifati.

**Развитие самостоятельной учебной деятельности студентов на
основе цифровых технологий: возможности и проблемы**

Аннотация: В данной статье проанализированы преимущества и возникающие проблемы использования цифровых технологий в развитии самостоятельной учебной деятельности студентов. В процессе исследования рассмотрена роль современных информационно-коммуникационных средств в образовательном процессе, их

возможности в формировании у студентов навыков самостоятельного обучения, анализа, поиска и творческого мышления. Также освещены технические, методические и психологические трудности цифрового обучения и предложены практические рекомендации по их преодолению.

Результаты показывают, что при эффективном использовании цифровые технологии служат важным фактором повышения качества образования и развития самостоятельности студентов.

Ключевые слова: цифровые технологии, самостоятельное обучение, студент, информационная культура, качество образования.

Development of students' independent learning through digital technologies: opportunities and challenges

Abstract: This article analyzes the advantages and challenges of using digital technologies in the development of students' independent learning activities. The study highlights the role of modern information and communication tools in the educational process and their potential in fostering student skills of independent learning, analysis, research, and creativity.

Furthermore, the paper discusses the technical, methodological, and psychological difficulties faced in digital learning and provides practical recommendations for overcoming them.

The findings indicate that when applied effectively, digital technologies serve as a key factor in improving the quality of education and strengthening students' autonomy.

Keywords: digital technologies, independent learning, student, information culture, quality of education.

Kirish

So'nggi yillarda raqamli texnologiyalar ta'lim sohasida keng qo'llanila boshladi. Bu jarayon talabalarning o'qishga bo'lgan yondashuvini ham sezilarli darajada o'zgartirmoqda. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yildagi qaroriga "Raqamli ta'lim" konsepsiyasi qabul qilinib, unda mustaqil ta'lim jarayonida internet platformalaridan foydalanish ustuvor yo'nalish sifatida belgilangan (Qodirov, 2020). UNESCO ma'lumotlariga ko'ra, 2022-yilda dunyo bo'yicha 60 foizdan ortiq talabalar onlayn ta'lim platformalaridan foydalangan (UNESCO, 2022). An'anaviy o'qitish usullari bilan bir qatorda, turli onlayn platformalar, mobil ilovalar va virtual ta'lim muhitlari talabalarga mustaqil bilim olish imkonini bermoqda. Mustaqil ta'lim bugungi kunda talaba shaxsini shakllantirishda, uni kelajakdagi kasbiy faoliyatga tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan qaraganda, raqamli texnologiyalarning samarali qo'llanilishi talabaning mustaqil ishlashini kuchaytiradi, o'z bilimini izlash va tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Biroq bu jarayonda ayrim muammolar ham mavjud: texnik sharoitning yetarli emasligi, internet tezligi, metodik yondashuvdagi kamchiliklar va talabalarning o'zini o'zi boshqarish ko'nikmalarining pastligi bunga misol bo'la oladi.

Mazkur maqolada talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini rivojlantirishda raqamli texnologiyalarning inkoniyatlari va muammolari ko'rib chiqiladi, shuningdek, bu borada ayrim amaliy tavsiyalar beriladi.

Asosiy qism

Raqamli texnologiyalarning ta'lim jarayonidagi o'rni

Bugungi kunda ta'lim sohasida raqamli texnologiyalarning ahamiyati kundan-kunga ortib bormoqda. Agar ilgari bilim olish asosan darsliklar, an'anaviy ma'ruzalar va o'qituvchi bilan bevosita muloqot orqali amalga oshirilgan bo'lsa, hozirgi kunda bu jarayon yanada interaktiv va qulay shaklga ega bo'ldi. Masalan, onlayn kurslar, elektron kutubxonalar, ta'limiy mobil ilovalar va turli interaktiv platformalar talabalarga istalgan joyda va vaqtda bilim olish imkonini bermoqda. Qodirov (2020) ta'kidlaganidek, raqamli texnologiyalar ta'lim jarayonini shaxsiylashtiradi va talabalar bilim olish sur'atini o'zlari

belgilashlari mumkin. Andijon Davlat Universitetida 2021-yilda o'tkazilgan tadqiqot natijalariga ko'ra, talabalarning 72 foizi mustaqil bilim olishda raqamli resurslardan muntazam foydalanadi.

Raqamli texnologiyalar ta'lim jarayonini faqat qulaylashtiribgina qolmay, balki uni shaxsiylashtirish imkonini ham beradi. Har bir talaba o'z qiziqishi va ehtiyojidan kelib chiqib, qo'shimcha materiallarni o'rganishi, topshiriqlarni mustaqil bajarishi va bilimini mustahkamlashi mumkin. Shu bilan birga, o'qituvchilar uchun ham raqamli texnologiyalar darsni yanada samarali tashkil etish, talabalar faoliyatini nazorat qilish va ularning natijalarini tezkor baholash imkonini yaratadi. Shuningdek, raqamli vositalar ta'limda yangi metodlarni tatbiq etishga sharoit tug'diradi. Masalan, virtual laboratoriyalar orqali talaba tajriba o'tkazishi yoki simulyatsiyalar yordamida murakkab jarayonlarni kuzatishi mumkin. Bu esa nafaqat bilim olish, balki uni amalda qo'llashga ham yordam beradi. Karimova (2021) fikricha, elektron resurslardan foydalanish talabalarda mustaqil bilim olish va izlanish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Umuman olganda, raqamli texnologiyalar ta'lim jarayonini zamonaviy talablarga moslashtirish, ta'lim sifatini oshirish va talabalarning mustaqil ishlashini qo'llab-quvvatlashda muhim o'rin tutadi.

Mustaqil texnologiyalar talabalarga mustaqil ta'lim olishda bir qator imkoniyatlarni taqdim etadi. Avvalo, ular o'quv jarayonini mustaqil rejalashtirish va o'zlashtirish tezligini belgilashga yordam beradi. Talaba onlayn kurslar orqali darslarni qayta ko'rishi, kerak bo'lsa, ma'lum bo'limlarni darslarni qayta ko'rishi, kerak bo'lsa, ma'lum bo'limni bir necha bor o'rganib chiqishi mumkin. Bundan tashqari, raqamli vositalar talabaga cheksiz axborot manbalariga kirish imkonini beradi. Elektron kutubxonalar, ilmiy maqola bazalari va turli ochiq ma'lumot manbalari mustaqil izlanishlar uchun keng sharoit yaratadi. Natijada talaba faqat o'qituvchi bergan materiallar bilan cheklanib qolmay, balki o'z qiziqishlaridan kelib chiqib qo'shimcha bilim oladi.

Raqamli texnologiyalar, shuningdek, ijodkorlik va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Masalan, turli onlayn loyihalar, muhokama

forumlari yoki jamoaviy virtual ishlar orqali talaba mustaqil qaror qabul qilish, o'z fikrini asoslash va himoya qilish imkoniga ega bo'ladi. Demak, raqamli texnologiyalar yordamida talabaning mustaqil ta'lim faoliyati nafaqat kengayadi, balki yanada samarali va ijodiy jarayonga aylanadi.

Uchraydigan muammolar

Raqamli texnologiyalar ta'lim jarayonida katta imkoniyatlar yaratishi bilan birga, ayrim muammolarni ham yuzaga chiqaradi. Eng asosiy muammo texnik infratuzilmaning hamma joyda ham bir xil darajada rivojlanmaganidir. Ba'zi hududlarda internet tezligi past yoki barqaror emas, bu esa onlayn darslarni samarali o'tkazishga to'sqinlik qilishi mumkin. Speedtest Global Index (2023) ma'lumotiga ko'ra, O'zbekistonning mobil internet tezligi o'rtacha 28,5 Mbit/s bo'lib, bu ko'rsatkich rivojlangan davlatlarda ancha past. Ikkinchi muammo: talabalarining raqamli savodxonligi yetarli darajada shakllanmaganligi. Karimova (2021) ham talabalar orasida raqamli savodxonlik yetarli emasligini ta'kidlaydi, bu esa topshiriqlarni bajarishda qiyinchilik tug'diradi. Ba'zida ular mavjud platformalardan to'g'ri foydalanishni bilmaydi yoki keraksiz ma'lumotlar ichida adashib qoladi. Metodik muammolar ham sezilarli. Har doim ham raqamli texnologiyalar asosida tuzilgan topshiriqlar o'quv dasturiga to'liq mos kelavermaydi. Bundan tashqari, ba'zi o'qituvchilar zamonaviy texnologiyalardan foydalanishda yetarlicha tajribaga ega emas. Shuningdek, psixologik muammolar ham uchraydi. Masalan, ayrim talabalar onlayn darslarda o'zini faol ko'rsata olmaydi, bu esa ularning motivatsiyasini pasaytiradi.

Muammolarni bartaraf etish bo'yicha tavsiyalar

Yuqoridagi muammolarni bartaraf etish uchun bir qator choralar ko'rish lozim. Avvalo, ta'lim muassasalarida texnik infratuzilmani yaxshilash va barqaror internet tarmog'i bilan ta'minlash zarur. "Raqamli O'zbekiston – 2030" dasturida o'qituvchilar va talabalar uchun raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish bo'yicha kurslar joriy etilgan. Selvi (2019) fikricha, o'qituvchilarga metodik qo'llab-quvvatlash berilishi raqamli texnologiyalarni samarali joriy etishga yordam beradi. Bu masala hal qilinmasa, boshqa imkoniyatlar ham to'liq ishlamaydi. Ikkinchidan, talabalar va o'qituvchilar uchun raqamli

savodxonlikni oshirish bo'yicha maxsus trening va kurslarni tashkil etish muhimdir. Bu nafaqat texnik ko'nikmalarni, balki ma'lumotlarni tanlash, tahlil qilish va samarali foydalanish ko'nikmalarini ham rivojlantiradi.

Metodik yondashuvni takomillashtirish ham zarur. Dars materiallari zamonaviy platformalarga moslashtirilib, talabalarning mustaqil ishlashiga ko'proq imkon beradigan topshiriqlar ishlab chiqilishi kerak. Psixologik muammolarni yengishda esa talabalarni rag'batlantirish, ularning ishtirokini qo'llab-quvvatlash va onlayn muhitda faol muloqot yaratish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, raqamli texnologiyalar talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini rivojlantirishda katta imkoniyatlarga ega. Ular bilim olish jarayonini qulay, tezkor va samarali qiladi, talabalarda mustaqil izlanish, ijodkorlik va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. UNESCO (2022) hisobotida ta'kidlanganidek, raqamli texnologiyalarni samarali qo'llagan ta'lim tizimlarida talabalar mustaqilligi oshadi va ta'lim sifati yaxshilanadi. Shu bilan birga, texnik, metodik va psixologik muammolar ham mavjud bo'lib, ularni hal etish ta'lim tizimi oldida turgan muhim vazifalardan biridir. Agar bu muammolar izchil tarzda hal etilsa, raqamli texnologiyalar ta'lim sifatini oshirish va talabalarni kelajak hayotga puxta tayyorlashda asosiy omillardan biriga aylanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Karimova, N. (2021). *Mustaqil ta'lim jarayonida elektron resurslardan foydalanish imkoniyatlari*. Oliy ta'lim muammolari, 5(1), 112–118.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2020). *“Raqamli O'zbekiston – 2030” strategiyasi to'g'risida PQ-6079-son qaror*. Toshkent.
3. Qodirov, A. (2020). *Raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning nazariy asoslari*. Ta'lim va innovatsiya jurnali, 3(2), 45–52.

4. Canagarajah, A. S. (1999). *Resisting Linguistic Imperialism in English Teaching*. Oxford University Press.
5. Deumert, A. (2011). Multilingualism. In R. Mesthrie (Ed.), *The Cambridge Handbook of Sociolinguistics* (pp. 262–282). Cambridge University Press.
6. Labov, U. (2013). *Принципы лингвистической социологии*. Москва: URSS.
7. Lippi-Green, R. (1997). *English with an Accent: Language, Ideology, and Discrimination in the United States*. Routledge.
8. Mesthrie, R., Swann, J., Deumert, A., & Leap, W. (2010). *Социолингвистика: введение*. Кембридж: Cambridge University Press.
9. Norton, B. (2013). *Identity and Language Learning: Extending the Conversation*. Bristol: Multilingual Matters.
10. Selvi, A. F. (2019). Incorporating Global Englishes in K–12 Classrooms. In L. C. de Oliveira (Ed.), *The Handbook of TESOL in K–12* (pp. 83–99). John Wiley & Sons.
11. Speedtest Global Index. (2023). *Global internet speed rankings*. Retrieved from: <https://www.speedtest.net/global-index>
12. UNESCO. (2022). *Education in a post-COVID world: Nine ideas for public action*. Paris: UNESCO Publishing.